

ترکیه – فلسطین و شکار فرصت‌ها

صادق ملکی

کارشناس مسائل بین الملل

رجب طیب اردوغان مردی برای تمام فصول است. سیاستمداری زیرک که شکارچی فرصت‌هاست. همین ویژگی است که از او اردوغان ساخته است. اگر آتاتورک توانست ترکیه را از خاکستر عثمانی به منصف ظهور برساند، اردوغان نیز موفق شده است ترکیه را در قابلیت‌های یک قدرت شاخص منطقه‌ای که چشم به جایگاهی بالاتر دارد، به رخ جهانیان بکشد.

فارع از شیفتگان و دشمنان و رقبای اردوغان در خاورمیانه، باید گفت که رئیس‌جمهوری ترکیه با وجود نقاط ضعفی که دارد، در نگاه کلی و در قامت رهبری ترکیه طی ۲ دهه گذشته در ابعاد داخلی و خارجی کارنامه موفق داشته و اگر هم‌وزن آتاتورک نباشد، کمتر کسی در تاریخ معاصر ترکیه هم‌وزن او بوده است. مواضع تند اردوغان در قبال جنایات اسرائیل در قبال غزه دوباره توجه محافل سیاسی و رسانه‌ای را به سوی وی جلب کرد، اما این توجه از جنس توجه داووس خصوصاً از سوی ایران نبوده است. در داووس و در مشاجره اردوغان با پرز، در حالی که برخی رسانه‌های ایرانی از خوشحالی در پوست خود نمی‌گنجیدند در همراهی با فضاسازی صورت گرفته از اردوغان قهرمانی ساختند و به وی مدال پهلوانی اعطا کردند.

در ارزیابی اظهارات اردوغان در داووس گفتیم و نوشتیم که جنس اردوغان و موضع ترکیه از جنس موضع ایران و رهبران آن نبوده و نیست. ارزیابی بیش از یک حرکت تاکتیکی نیست به سخنان نمایشی و بزرگنمایی‌ها موضع اردوغان در داووس از سوی تهران را خطای استراتژیک قلمداد کردیم که به مذاق برخی خوش نیامد. نگاه منأثر از انقلاب اسلامی خواندند، در حالی که در نگاه واقع‌بینانه اردوغان فرزند ترکیه بوده و هست. اردوغان هر آنچه می‌کند با در نظر گرفتن سهمی برای ترکیه است. این منطق هر سیاستمدار واقع‌بین و عملگراست که اردوغان نیز بدان عمل کرده است. اردوغان از آکادمی‌های کلاسیک برنخاسته، بلکه مردی از جنس کف خیابان‌های استانبول است که با درک موقعیت و تطبیق و تغییر خود توانست نه تنها به کاخ ریاست‌جمهوری چانکایا برسد، بلکه موفق شده است در میان رهبران جهان برای خویش حساسی ویژه باز کند. بیانات و موضعگیری اردوغان در قبال تحولات غزه برخاسته از همین ویژگی‌های اوست. سخنان و مواضع اردوغان در قبال مسأله فلسطین در گذشته و حال اگر چه اصالت نداشته و ندارد، اما برای او و بخوانیم ترکیه در داخل و خارج نان داشته و دارد. کافیسیت عملکرد و هزینه‌های پرداختی تهران و آنکارا را در طول سالیان دراز در قبال مسئله فلسطین در ترازو بنگارید و برداشت دو طرف را از سرمایه‌گذاری ارزیابی کنید که مسلمان خواهید دید که کفه ترازو به سود ترکیه سنگینی خواهد کرد. بدانید و بدانیم که بازی دنیای سیاست، همان بازی‌ای است که اردوغان انتخاب کرده است.

اردوغان هنگامی که از حزب رفاه و استاد خود، نجم الدین ارپکان، جدا شد به تغییر تن داد. هیچ کس و کشوری در بزنگاه‌های تاریخی و گزینیه‌های آخری که می‌تواند خطرات راهبردی نصیب منافع خویش و کشورش کند، منافع خود را قربانی دیگری نخواهد کرد. در این میان به نظر می‌رسد اگر تفاوت عملکرد و منافع حاصله از سیاست‌های چند دهه ترکیه و ایران در سیاست خارجی مورد مذاقه قرار بگیرد، بتواند برای فرادهای پیش‌رو راهگشا شود. توجه به این نکته ضروریست که اردوغان شناخت عمیقی از سبتر اجتماعی ترکیه و مردم خاورمیانه دارد. رئیس‌جمهوری ترکیه خطیبی حماسه سرا بوده و نشان داده است که می‌تواند کلمات سلحشورانه را در خدمت جذب توده‌ها به کار گیرد. اردوغان در دوران حکمرانی خویش و در مقابله حساس و بحرانی ثابت کرده است که گونه‌ای عمل می‌کند که منافع ترکیه به بهترین شکل تامین شود. نکته مهم آنکه اردوغان هر آنچه می‌کند برای ترکیه است و در این میان نگاه اردوغان و تیمش به ایران در خوشبینانه‌ترین نگاه، نگاه به یک رقیب است. هنوز درمهای عمیقی برای آلمان و فرانسه شدن ترکیه و ایران وجود دارد. نکته آخر آنکه خطری جدی از ناحیه ترکیه نه حال و نه فردا متوجه اسرائیل نخواهد شد.

خبر

شرکت مشاور فرمانده کل قوا در اجلاس امنیتی چین

سرلشکر صفوی، دستیار و مشاور عالی فرمانده کل قوا در اجلاس امنیتی شیانگ‌شان چین حاضر شد و از نمایندگان ۹۰ کشور جهان خواستار اقدام حمایتی از مردم غزه شد. سرلشکر سیدیجی صفوی، در دهمین اجلاس بین‌المللی شیانگ‌شان یکن که با حضور وزرای دفاع، فرماندهان نظامی و پژوهشگران بیش از ۹۰ کشور جهان در حال برگزاری است گفت: این اجلاس امنیتی در حالی برگزار می‌شود که جهانیان شاهد ناامنی‌ها، نسل‌کشی‌ها، کودک‌کشی‌ها و جنایت ضد بشری در منطقه حساس غرب آسیا و فلسطین اشغالی و غزه مظلوم هستند.

صفوی همچنین در این اجلاس تاکید کرد که دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی، برای توقف این جنایت‌های غیر قابل تصور و تخریب صدها خانه و بیمارستان و به شهادت رساندن و مجروح کردن چندین هزار نفر در مدت چند روز گذشته و قطع آب، برق، سوخت، دارو و غذا برای مردم غیر نظامی غزه ناتوان هستند. مشاور فرمانده کل قوا از وزرای دفاع، فرماندهان نظامی و هیات‌های حاضر در این اجلاسیه خواست با محکوم کردن جنایت‌ها و نسل‌کشی صهیونیست‌ها، برای مقابله با جنایات رژیم اشغالگر قدس و جلوگیری از قطع آب، برق، سوخت و دارو و ارسال کمک‌های فوری اقدام کنند.

سعید فائقی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

جریان اصلاحات دچار جزم‌اندیشی شده است

◀ اصلاح‌طلبی به دنبال حذف رقیب نیست

◀ ناسیونالیسم با رادیکالیسم همخوانی ندارد

◀ ناسیونالیسم ایرانی به سمت دموکراسی

حرکت می‌کند نه رادیکالیسم

آرمان ملی – احسان انصاری: نخبگان مایوس نمی‌شوند و همواره به دنبال تأثیرگذاری در تصمیم‌گیری‌های جامعه هستند. واقعیت این است که فضای فرصت‌طلبی بر جریان‌های سیاسی کشور غالب شده است. این جملات سخنان مهندس سعید فائقی، معاون سابق تربیت بدنی در گفت‌وگو با «آرمان ملی» است. مهندس فائقی معتقد است: «شعار توسعه سیاسی که اصلاح‌طلبان مطرح می‌کردند به مرور زمان دچار جزم‌اندیشی شد. دلیل آن نیز این بود که این شعار به شکلی مطرح می‌شد که رقیب سیاسی نباید حضور داشته باشد. این در حالی است که

◀ آیا نخبگان جامعه با توجه به شرایط جامعه

نسبت به تأثیرگذاری بر مناسبات اجتماعی و سیاسی مایوس شده‌اند؟ چرا؟

نخبگان مایوس نمی‌شوند و همواره به دنبال تأثیرگذاری در تصمیم‌گیری‌های جامعه هستند. واقعیت این است که فضای فرصت‌طلبی بر جریان‌های سیاسی کشور غالب شده است.

◀ در چنین فضایی رادیکالیسم فرصت بروز پیدا نمی‌کند؟

بنده معتقدم ظهور رادیکالیسم در کوتاه مدت در کشور امکان‌پذیر نیست. هر جامعه انقلابی تا نسل اولی که انقلاب کرده‌اند زنده هستند رادیکال نمی‌شود. این طبیعت جوامع انقلابی است. دلیل آن نیز این است که نسل اول انقلابی به اندازه کافی رادیکال بوده است. در چنین شرایطی می‌توان نسبت به وقوع تغییرات اساسی در جامعه خوش‌بین بود. با این وجود این تغییرات شکل رادیکال نخواهد داشت. امروز ناسیونالیسم در بین کشورهای جهان رشد کرده است. این اتفاق در جامعه ما نیز بروز و ظهور داشته است. به عنوان مثال در روزهای خاص ملی مانند روز بزرگداشت «کورو» تحرکاتی در جامعه رخ می‌دهد. ناسیونالیسم نیز با رادیکالیسم همخوانی ندارد. رادیکالیسم ایدئولوژیک در دهه چهل و در تفکرات چپ‌ها و مجاهدین خلق تبلور پیدا می‌کرد. با این وجود هنگامی که ملی‌گرایی پارادایم غالب جامعه و جریان‌های سیاسی می‌شود شرایط متفاوت است. ما این اتفاق را در بین سال‌های ۱۳۲۹ تا ۱۳۳۲ در جامعه ایران تجربه کرده‌ایم. در این مقطع زمانی با وجود اینکه ملی‌گرایی به عنوان پارادایم غالب جامعه شناخته می‌شود، اما شاهد رادیکالیسم نیستیم. برخی حتی یکی از دلایل شکست دکتر مصدق را جلوگیری از بروز رادیکالیسم در جامعه می‌دانند که اجازه چنین کاری را نداد. در شرایط کنونی نیز اگر جامعه ایران شکل ناسیونالیستی به خود بگیرد بیشتر به سمت دموکراسی حرکت خواهد کرد تا رادیکالیسم.

◀ چه نشانه‌هایی وجود دارد که جامعه به سمت دموکراسی حرکت کند؟

ناکارآمدی مدیران در جامعه سبب افسردگی مردم می‌شود. عصبانیت نیز نشانه‌ای از افسردگی اجتماعی است. یکی از علائم جامعه افسرده بی‌تفاوتی اجتماعی است. در چنین جامعه‌ای نیز سرمایه اجتماعی جامعه کاهش پیدا می‌کند. در دوران جنگ تحمیلی جامعه شرایط سخت زندگی را به دلیل جنگ پذیرفته شد. با این وجود پس از جنگ که ما به دنبال سازندگی خرابی‌های حاصل از جنگ رفتیم مشکلات آغاز شد. دلیل اصلی آن نیز این بود که در دوران سازندگی جامعه درگیر سازندگی نبود. دلیل اصلی رکود و تورمی که امروز کشور با آن مواجه است این است که سرمایه‌گذاری که ما در گذشته انجام داده‌ایم سرمایه‌گذاری دقیق و متناسب با نیازهای جامعه نبوده است. اغلب این سرمایه‌گذاری‌ها بر اساس تفکرات توسعه‌طلبانه ما بوده است. به عنوان مثال در یک مقطع زمانی تا می‌توانستیم سد

منصور حقیقت‌پور:

تکرار مجلس یازدهم

یعنی ادامه

وضعیت موجود

ناکارآمدی برخی مدیران

سبب افسردگی مردم

شده است

اگر واقعا شعار بر اساس اصلاح‌طلبی مطرح می‌شد باید عنوان می‌شد رقیب نیز باید حضور داشته باشد و توسعه سیاسی به صورت همه‌جانبه در کشور رخ بدهد. گفت‌مان اصلاح‌طلبی همواره به دنبال رقیب قوی است نه رقیب ضعیف. جریان اصلاح‌طلبی به دنبال حذف رقیب نیست و بلکه همواره به رقیب سیاسی خود بها می‌دهد و از حضور آن در صحنه رقابت سیاسی استقبال می‌کند. این در حالی است که جریان اصلاحات پس از مدتی به سمت حذف رقیب از صحنه سیاسی حرکت کرد.» در ادامه حاصل این گفت‌وگورا می‌خوانید.

جریان مقابل مواجه می‌شد و این روند تا به امروز وجود داشته است. برخی عنوان می‌کنند مهندس بازرگان نباید استعفا می‌داد. این در حالی است که شرایط کشور به شکلی بود که چاره‌ای به جز استعفا برای مهندس بازرگان باقی نمانده بود. تفکر بازرگان اگر امروز هم در کشور وجود داشت فضای فعالیت پیدانی کرد.

◀ در طول سال‌های گذشته فرصت‌هایی برای کنار زدن رادیکالیسم وجود داشت. چرا از این فرصت‌ها استفاده نشد؟

اریک فروم کتابی به عنوان جزم‌اندیشی مسیحی دارد که در این کتاب عنوان می‌کند همه کسانی که به دنبال تفکری جدید بودند و به صورت متفاوت می‌اندیشیدند در نهایت به نوعی جزم‌اندیشی دچار شده‌اند. در نتیجه جریان اصلاحات نیز دچار جزم‌اندیشی شده است. شعارهایی که آقای خاتمی در چهار سال نخست خود مطرح کردن توسط اعضای کابینه دنبال نشد. در کابینه دوم وضعیت بهتر شد و برخی از این شعارها شکل اجرایی به خود گرفت. شعار توسعه سیاسی که اصلاح‌طلبان مطرح می‌کردند به مرور زمان دچار جزم‌اندیشی شد. دلیل آن نیز این بود که این شعار به شکلی مطرح می‌شد که رقیب سیاسی نباید حضور داشته باشد. این در حالی است که اگر واقعا شعار بر اساس اصلاح‌طلبی مطرح می‌شد باید عنوان می‌شد رقیب نیز باید حضور داشته باشد و توسعه سیاسی به صورت همه‌جانبه در کشور رخ بدهد. گفت‌مان اصلاح‌طلبی همواره به دنبال رقیب قوی است نه رقیب ضعیف. جریان اصلاح‌طلبی به دنبال حذف رقیب نیست و بلکه همواره به رقیب سیاسی خود بها می‌دهد و از حضور آن در صحنه رقابت سیاسی استقبال می‌کند. این در حالی است که جریان اصلاحات پس از مدتی به سمت حذف رقیب از صحنه سیاسی حرکت کرد.

دلیل اصلی رکود و تورمی که امروز کشور با آن مواجه است این است که سرمایه‌گذاری که ما در گذشته انجام داده‌ایم سرمایه‌گذاری دقیق و متناسب با نیازهای جامعه نبوده است. اغلب این سرمایه‌گذاری‌ها بر اساس تفکرات توسعه‌طلبانه ما بوده است. به عنوان مثال در یک مقطع زمانی تا می‌توانستیم سد ساختیم و فولاد ساختیم. این در حالی است که مناسبات بین‌المللی ما به شکلی نبوده که بتوانیم تولیدات خود را صادر کنیم

■ ■ ■

شعارهایی که آقای خاتمی در چهار سال نخست خود مطرح کردند توسط اعضای کابینه دنبال نشد. در کابینه دوم وضعیت بهتر شد و برخی از این شعارها شکل اجرایی به خود گرفت. شعار رقابت توسعه سیاسی که اصلاح‌طلبان مطرح می‌کردند به مرور زمان دچار جزم‌اندیشی شد. دلیل آن نیز این بود که این شعار به شکلی مطرح می‌شد که رقیب سیاسی نباید حضور داشته باشد. این در حالی است که اگر واقعا شعار بر اساس اصلاح‌طلبی مطرح می‌شد باید عنوان می‌شد رقیب نیز باید حضور داشته باشد و توسعه سیاسی به صورت همه‌جانبه در کشور رخ بدهد. گفت‌مان اصلاح‌طلبی همواره به دنبال رقیب قوی است نه رقیب ضعیف

فعال سیاسی یادآور شد: امروز مجلس باید تمام توان و تلاش خود را مصروف کند تا مشکلات اساسی کشور تعیین تکلیف شوند. الان زمانی است که مجلس باید گزارش همد برای حل این مشکلات چه کار انجام داده است. اگر مجلس از کار دولت رضایت دارد اعلام کند و اگر راضی نیست بگوید «در حوزه نظارت چه اقدامی برای قرار دادن دولت بر ریل صحیح انجام داده است.» نماینده ادوار مجلس ادامه داد: به انتخاب مردم ایران باید احترام گذاشت و زیبایی رفتار فکری مردم را به رسمیت بشناخت. مردم بر اساس تشخیص خودشان نماینده مطلوب خود را انتخاب کنند حتی اگر انتخاب آنها برخلاف میل و نظر من باشد، قطعاً مورد احترام است.

نگره

چین و ایران؛ دو صدرنشین در

جدول

«مردم ما شایسته بهترین‌ها و سرعت‌های بالا هستند.» این جمله «عیسی زارع‌پور» در همایش ملی نسل پنجم ارتباطات در ایران است. از پلمب و یا توقیف فعالیت‌های استارت‌آپ‌های داخلی به بهانه‌های مختلف اگر بگذریم، پلتفرم‌های اینستاگرام، واتساپ و گوگل‌پلی، سه سکوی کاربردی و پرکاربر در ایران بودند که در آستانه یک ساله شدن دولت «ابراهیم رئیسی» و وزارت «عیسی زارع‌پور» در وزارتخانه فناوری و ارتباطات صورت گرفت. در خلال وعده‌ها و وعیده‌های زارع‌پور و دیگر هم‌هیأتی‌هایش در دولت سیزدهم، بازاربایی مدیران پلتفرم‌های بومی و صرف بودجه‌های هنگفت برای جایگزینی این پلتفرم با نمونه‌های جهانی، وضعیت اینترنت ایران، رو به وخامت می‌رود. گزارش‌های متعدد سازمان‌ها و گروه‌های مختلف فعال در حوزه اینترنت و آزادی‌های مجازی، همه حاکی از عقبگرد ایران در این عرصه است. «فرار» در این گزارش، داده‌های مطالعات اخیر را بررسی کرده است.

◀ جایگاه ایران در رتبه‌بندی جهانی در حالی که نوآوری‌ها در علم ارتباطات، ابزارهای تازه و دقیق‌تری را برای محدودسازی در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی در اختیار سیاست‌گذاران سراسر جهان قرار داده، اشکال قدیمی تر همچنان کارآمد و رو به گسترش است. در این میان، ایران با بیش‌ترین افت را در لیست کشورهای جهان تجربه کرده است. به گزارش سایت «SpeedTest»، وضعیت اینترنت همراه در ایران در بازه زمانی شهریور ماه ۱۴۰۱ تا شهریورماه ۱۴۰۲، با ۲۱ پله سقوط به رتبه ۷۵ و اینترنت ثابت با ۶ پله سقوط به رتبه ۱۵۳ در بین کشورهای جهان تنزل داشته است. این آمار نشان می‌دهد که محدودیت‌ها: ز یکسو و بی‌توجهی به توسعه زیرساخت‌های اینترنتی و عقب‌افتادن از دیگر کشورهای هم‌رده از سوی دیگر، به بدتر شدن وضعیت اینترنت در کشور دامن زده است. مقاله‌ای با عنوان «Freedom ۲۰۲۳ on the Net»، آزادی‌های اینترنتی را در ۷۰ کشور (شامل حدود ۸۹ درصد از کاربران اینترنت در جهان) ارزیابی کرده است. این مقاله، تحولات مورد نظر را بین اول ماه ژوئن ۲۰۲۲ تا ۲۱ ماه می سال ۲۰۲۳ بررسی کرده است. بیش از ۸۵ تحلیلگر و مشاور در تدوین و تهیه این گزارش دست داشته‌اند که با استفاده شاخص‌های مربوط به منافع دسترسی، محدودیت در نشر محتوا و نقض حقوق کاربران، امتیازهایی بین صفر تا ۱۰۰ برای هر یک از کشورهای مورد مطالعه صادر کرده‌اند.

چین و ایران؛ دو صدرنشین در جدول این مقاله بررسی کرده که آزادی در شبکه اینترنت، برای سیزدهمین سال متوالی در جهان کاهش یافته است. در مقیاس ۱۰۰ امتیازی، ایران با کاهش ۱۵ امتیاز، بیش‌ترین سطح کاهش در فضای مجازی در یک سال را از آن خود کرده است. فیلیپین با ۴ امتیاز منفی در رتبه دوم و بلاروس، کاستاریکا و نیکاراگوئه با ۳ امتیاز منفی در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در این بین، چین برای نهمین سال متوالی، همچنان عنوان دار کمترین آزادی بیان در فضای مجازی است. عنوانی که کشور میانمار نزدیک بود به آن دست یابد. از سوی دیگر، در ۵۵ کشور از ۷۰ کشور تحت مطالعه، مردم به دلیل ابراز عقاید سیاسی خود مورد آزار قرار گرفته‌اند. از این بین، در فضای آنلاین، مورد حمله فیزیکی واقع شده‌اند. این آمار نشان می‌دهد که محدودیت در شبکه‌های اجتماعی و به طور کلی در فضای اینترنت، در حال تبدیل شدن به امری رایج برای دولت‌هاست.

◀ خاورمیانه: همان همیشگی!

با استناد به گزارش‌های متعدد از جمله Freedom on the Net ۲۰۲۳، هیچ یک از هفت کشور مورد مطالعه در خاورمیانه، با استانداردهای ارزیابی‌شده، «آزاد» محسوب نمی‌شوند. لبنان، اردن و عراق «کمی آزاد» رتبه‌بندی شده‌اند. با این وجود، امارات متحده عربی با امتیاز ۳۳۰ در مقیاس ۱۰۰، بیش‌ترین بهبود آزادی‌های اینترنتی را به ثبت رسانده است. لبنان با امتیاز ۵۰ بالاترین سطح آزادی اینترنت را در منطقه دارد. با این حال اما بحران اقتصادی مداوم، بخش عمده‌ای از این آزادی‌ها را تحت تأثیر قرار داده و چندین روزنامه‌نگار برجسته به دلیل انتشار گزارش‌هایی در فضای آنلاین، احضار و بازجویی شده‌اند. در اردن با امتیاز ۴۷ از ۱۰۰ و عراق با امتیاز ۴۳، دولت‌ها همچنان سروسری اینترنت را در طول امتحانات سراسری قطع می‌کنند. دولت اردن همچنین در بحبوحه اعتراضات در دسامبر سال گذشته، اینترنت را قطع کرده و پلتفرم TikTok را فیلتر کرد. در این بین، پس از عربستان ۲۵ امتیازی، ایران با ۱۱ امتیاز کمترین امتیاز کل منطقه را داشته و بیش‌ترین کاهش آزادی‌های اینترنتی را در طول یک‌سال تجربه کرده است. البته که مردم ایران مستحق بهترین‌ها و سرعت‌های بالای اینترنت باشند اما رووند موجود و سیاست‌های اخیر، دستیابی به این شایستگی دست کم در کوتاه‌مدت ناممکن است.